

Доц. дфн Юлияна Иванова Стоянова

СИСЪК С ПУБЛИКАЦИИ И ДРУГИ НАУЧНИ ИЗЯВИ ПО ОБЯВЕНИЯ КОНКУРС ЗА
ПРОФЕСОР:
РЕЗЮМЕТА НА МОНОГРАФИИТЕ, СТУДИИТЕ И СТАТИИТЕ

I. Монографии:

1. *Стоянова, Ю. Ранно езиково развитие (От първите звукови комплекси до многословни изказвания).* София: ЛЦ Ромел, 2011, 310 стр.

Тази монография е посветена на овладяването на звуковата страна на езика в ранната детска възраст, като обсъжда взаимовръзката на фонетико-фонологичното езиково равнище с лексикалното и морфосинтактичното. Проследява се детското развитие от първите осмислени звукосъчетания, които поставят началото на вербалното общуване между децата и обкръжаващите ги лица, до многословните изказвания, които децата са в състояние да произнасят към края на втората година от живота си, създавайки понякога впечатление, че разговарят „като възрастни“.

Подходът към разглежданата проблематика е от позициите на психолингвистиката, но конкретните анализи, дискусии и изводи вземат под внимание и традициите на българската (особено на българистичната) езиковедска мисъл. Отчитането на универсалните аспекти в езиковото развитие се откроява на фона на спецификата на българския език и българската социокултурна среда, в която растат и се развиват субектите на собственото емпирично изследване – българските деца.

Текстът е разделен на увод, седем глави и заключение, снабден е със списък на използваната литература и азбучни показалци на имената и термините, а в края е приложено кратко резюме на английски език.

Първата глава съдържа кратко описание на детското езиково развитие и ролята на някои фонетични особености на речта, която възрастните използват при общуване с малки деца.

Във втората глава на българския читател е предоставена информация, която описва и обсъжда теоретични постановки и изследвания на експерименталната фонетика относно универсалните и езиково специфичните възможности на децата да перципират и артикулират звукови последователности в долингвистичния период от развитието им. Представянето на тази проблематика въз основа на експерименти, проведени във фонетични лаборатории извън България, има значение за рецепцията на световните постижения от българската лингвистика и психолингвистика.

Главите от трета до седма съдържат експериментални данни за овладяването на фонологичната система на българския език, експерпирани от вербалната продукция на 5 деца на възраст от 1;2 до 2;9 години, които са изследвани от авторката на монографията.

В третата глава се проследява редът на усвояване на българските звукови сегменти от българските деца, както и фонетичните процеси (субституция, елизия, метатеза и т.н.), които са израз на трудностите им в овладяването на българската фонологична система.

Четвъртата глава разглежда консонантните клъстери в онтогенеза: редът на появата на клъстерите; начините на опростяването им във връзка с тяхната маркираност по звучност и взаимовръзката между овладяването на клъстерите, от една страна, и някои словообразователни и словоизменителни модели на българския език, от друга. Тази проблематика е нова за българската лингвистика и психолингвистика.

В петата и шестата глава е представено прозодичното развитие на българските деца: зависимостта на дължината и прозодичната структура на звуковите последователности в детските изказвания от универсалните ограничения на минималната дума в еднословния стадий и постепенното преодоляване на тези ограничения в следващите развойни стадии: двусловен, трисловен, многословен. Този кръг от проблеми се разглежда за първи път върху български данни.

В седмата глава се дискутира тясната взаимовръзка между фонологичното развитие на българските деца до тригодишна възраст, от една страна, и развитието на лексиката, словообразуването, овладяването на редица морфонологични вариации и морфосинтактични особености на българския език, като например местоименни клитики, маркери за отрицание и глаголна афиксация, от друга.

2. Стоянова, Ю. Психолингвистични изследвания. София, „Веда Словена – ЖГ“, 2006, 236 стр.

Книгата е разделена на четири части с различна дължина и обем, в които отделните глави са обединени тематично.

Първата част е посветена на общотеоретични проблеми от областта на овладяването на езика. Разглеждат се началните стадии в онтогенезата, индивидуалните стилове, които се проявяват при усвояването на първия език в детска възраст, наред с някои основни характеристики на речта на възрастните към децата като вид регистър, свързани със специфичната цел на общуването между възрастни и деца (постигане на максимално ефективна комуникация) и със специални функции: обучаваща, адаптивна и афективна.

Втората част на книгата е посветена на въпроси, свързани с усвояването на речника на българския език. Обсъжда се способността на децата и възрастните при необходимост да сътворяват нови думи, като се съобразяват с българските словообразователни модели или се отклоняват от тях. Изследват се също така окازیоналните думи, създадени от възрастни лица без езикови нарушения, от чужденци, изучаващи български език, и от болни с афатични проблеми. Разглеждат се функциите на деминутивите в общуването между възрастни и деца, като се поставя въпросът дали употребата на умалителни съществителни в речта на възрастните към децата може да улесни овладяването на езика.

В третата част се анализират и обсъждат въпроси от овладяването на морфологичната структура на българския език: усвояването на граматическите средства за изразяване на определеност и преди всичко на определителния член във формален и прагматичен план. Поставен е на обсъждане проблемът за усвояване на езиковите средства за самоназоваване. Овладяването на глагола е обект на изследване в три глави. Анализира се овладяването на глаголните времена от българските деца през четирите ранни стадии в развитието им. Описват се формите, които предшестват овладяването на българския перфект, т. нар. “перфектоиди”. Като се прилага съвременният възглед в аспектологията, според който видът се маркира не само върху глагола, а върху цялото изречение, се проследява усвояването на аспектуалните значения от българските деца.

Четвъртата част се занимава с проблеми на синтаксиса при овладяването на българския език. Проследяват се ранните стадии в синтактичното развитие на българските деца и се обсъждат проблемите, с които се сблъскват българските деца при овладяването на средствата за изразяване на отрицание в изречението.

II. Учебници и учебни пособия:

1. *Стоянова, Ю., Р. Йосифова, М. Поппандова, Р. Нецова. Диагностика и превенция на езика 3–4. Методическо ръководство. Логопедичен център „Ромел“ (Въпросник за ориентиране в нарушенията на езика при деца от три до четири години). (в съавт.).* София, ЛЦ Ромел, 2010, 114 стр.

Изработен е тест за диагностика на езиковото развитие на български деца между 3- и 4-годишна възраст с цел ранна превенция на отклоненията. Конструирани са подтестове за изследване на всички аспекти на детската лингвистична и комуникативна компетентност. Проведен е експеримент с 540 деца от различни области на България. Данните са анализирани количествено (с адекватни статистически процедури) и качествено. Резултатите показват влиянието на три фактора върху езиковото развитие в ранното детство: възраст, пол и посещение на детско заведение. Методиката намира успешно приложение в логопедията, но е от значение също така и за предучилищната педагогика.

2. *Русинова, Е., Д. Гюров, М. Баева, В. Гюрова, Е. Христова, Ю. Стоянова, Т. Велинова, Л. Пенева, Г. Иванов, Е. Андреева. Програма за възпитание на детето от две до седемгодишна възраст. Книга за учителя.* София: Даниела Убенова, 1994.

В частта, посветена на българския език, се описва лингвистичната компетентност на децата за указания възрастов период и се очертават насоките, в които може да се планира педагогическото въздействие за постигането на съответните езикови знания и умения в предучилищната възраст.

3. . *Русинова, Е., Д. Гюров, М. Баева, В. Гюрова, Е. Христова, Ю. Стоянова, Т. Велинова, Л. Пенева, Г. Иванов, Е. Андреева. Програма за възпитание на детето от две до седемгодишна възраст.* София: Даниела Убенова, 1993.

В частта, посветена на българския език, са представени параметрите на перцепцията и продукцията на реч, на които трябва да отговаря лингвистичната компетенция на децата за указания възрастов период.

III. Студии и статии:

1. *Стоянова, Ю. Синтактичното отрицание: ранна онтогенеза. – В: Психология и лингвистика. Сборник статии в чест на проф. Енчо Герганов. Съст. Доц. дфн Ю. Стоянова и доц. дпн Хр. Кючуков.* София: Просвета, 2011, 129–153.

Разгледани са стадията в овладяването на най-честите маркери на синтактично отрицание в българския език: омонимите **не₁** (акцентувано), **не₂** (неакцентувано) и **няма**. Установява се, че в процеса на усвояване на средствата за отрицание българските деца използват временни стратегии, изразяващи се в **свърхмаркиране**, **нулево маркиране** и **периферно маркиране** на негацията. Въпреки езиковата

специфика българските резултати са съпоставими с тези, отбелязани в литературата по психолингвистика за английски и други езици.

2. *Stoyanova, J. Precursors of Coordinate Constructions: Polish-Bulgarian Parallels. – Psychology of Language and Communication, Vol. 15 (2011), № 2, 151-175.*

В студията е предприето подробно изследване на най-ранните стадии в развитието на изреченската координация, като са използвани данни от български (собствени записи) и полски деца (публикувани в международната база данни CHILDES). Такова изследване се прави за първи път **върху** български и полски език в контрастивен план. Анализите и дискусиите подчертават взаимовръзката между лингвистичното, когнитивното и комуникативното развитие.

Установява се, че най-ранните форми на координация се състоят от две или повече последователни именни групи с екзистенциална семантика. По-нататъшното овладяване на координираните конструкции се осъществява в две линии на развитие, които протичат едновременно. Данните от проведеното изследване не подкрепят разпространената в психолингвистичната литература теза, че фразовата координация е резултат от редукция на координирани изречения. Анализираните в статията данни са в полза на твърдението, че фразовата координация се опира върху познанието на децата за конституентната структура на простото изречение, а изреченската координация – върху дискурсната компетенция, т.е. върху знанието, че последователни реплики в диалога могат да бъдат синтактично и семантично свързани.

В овладяването на координираните конструкции междуезиковите разлики не играят съществена роля. Специфичните индивидуални стратегии, които някои от българските и от полските деца следват при усвояването на фразовата и изреченската координация, не корелират с познатите в литературата вариации по скорост и стил на овладяване.

3. *Стоянова, Ю. Общуване с деца: митове и реалност. – В: Ранно детско развитие. Доклади от Националната конференция с международно участие, организирана от Терапевтичен и обучителен център „Пумпелина“ и център „Съвременни родители“ (под ред. на проф. д-р Т. Стоицова, доц. д-р Ю. Стоянова, доц. д-р С. Цветанска и доц. д-р Ю. Цветански). София, 2011: Спийднет БГ ООД, 3–17.*

За първи път върху български данни се подема дискусията относно въздействието на различни стратегии в общуването между възрастни и деца, които влияят върху способността на децата да приемат корекции и да осъществяват самокорекции като проява на осъзнаването на езика. Оборва се разпространеното в психолингвистиката мнение, че децата овладяват езика „без негативни данни“ за него. Представена е функцията на различни видове повторения за развитието на метаязиковата функция в ранната детска възраст.

4. *Стоянова, Ю. Помислено, но неизречено: (не)достъпното съзнание на Другия в наративния дискурс. В: Лабиринтите на Психея. Сборник в памет на проф. д-р Любен Бумбалов. Съст. А. Бенбасат, Н. Драгова. София: Гражданско дружество Критика, 2011, 135–162.*

Върху откъси от романите на Димитър Димов студията анализира използването на няколко редки за фикционалната проза похвати. Формулирани са функциите на: **паралелното диалогизиране** – въвеждането на имплицитен диалог наред с експлицитния, чиито реплики остават неизречени, тъй като овъншняването им би нарушило принципа на учтивостта и с това би застрашило т.нар. „лице“ (термин на Браун и Левинсън 1978) и на **вътрешното диалогизиране** – с други персонажи (при което се отчита прагматичен парадокс, когато репликите съдържат волеизлияние) или със себе си (което води до своеобразно раздвоение на субекта, изразено чрез формите на персоналния дейксис). Разкриват се неизследвани характеристики на помислените, но неизречени реплики: нефактичност, свързана с епистемичната модалност, и контрафактичност, типична за деонтичната модалност.

5. *Стоянова, Ю., Р. Йосифова, М. Поппандова, Р. Нецова. Изследване на деца в предучилищна възраст с теста „Диагностика и превенция на езика 3–4“ (в съавт. с Р. Йосифова, М. Поппандова, Р. Нецова). Предучилищно възпитание, 2011, кн. 1, 7–11.*

Статията представя изследването на детското езиково развитие в периода от 3- до 4-годишна възраст, проведено от интердисциплинарен екип с помощта на теста „Диагностика и превенция на езика“. Теоретичната обосновка, дизайнът на експеримента (проведен върху 540 деца от цялата страна), анализите и обсъждането на получените данни, които позволяват да се направят съществени изводи относно нивото на езиково развитие на децата в тази възраст, са от съществено значение за ранната диагностика на езикови дефицити.

6. *Stoyanova, J. Bulgarische Standardsprache und umgangssprachliche Elemente im Fremdsprachenunterricht. 44. Linguistisches Kolloquium Globalisierung – Interkulturelle Kommunikation – Sprache. Sofia, 09.09. – 12.09.2009. Neue Bulgarische Universität (11 стр. – под печат в сборник от конференцията).*

Като се отчита нарасналата роля на разговорната реч в съвременната езикова ситуация, на анализ се подлага присъствието на разговорни маркери в най-често използваните учебници по български език като чужд. Дискутират се някои негативни страни от активната употреба на разговорни характеристики в речта на чужденци. Доколкото разговорността е знак за съпринадлежност към етнически, социални, възрастови, професионални и т.н. групи, които включват единствено носителите на даден език като роден, употребата на разговорни елементи от човек, за когото този език е нероден (втори), може да се приеме от адресата като заплаха за „негативното му лице“ (по Браун и Левинсън 1978) чрез нарушаване на границата на личното му пространство. Социопрагматичният подход към тази проблематика е нов за българското езикознание.

7. *Стоянова, Ю. Тези тъй опасни комплименти. – В: Научни трудове в памет на Георги Герджиков. Съст. чл.-кор. проф. Т. Бояджиев, проф. В. Попова, доц. д-р Кр. Алексова. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2011, 526–539. Публикувано също в: Littera et Lingua. 3 брой. Електронно списание за хуманитаристика. Есен 2006. <http://www.slav.uni-sofia.bg/LiliJournal/index.html>*

Изследването изхожда от теоретичната постановка на направлението „конверзационен анализ“, според която комплиментите се разглеждат в диалогови последователности от „комплимент – отговор на

комплимента“. Анализът на комплиментите от перспективата на конверзационния анализ се предприема за първи път върху български данни. Описват се условията за успешната употреба на комплимента, разликата между успешно употребения и добрия комплимент, неговият афективен аспект, неговата социална мотивираност и преференциалната организация на диалозите, в които е включен. Обсъжда се „опасността“, от една страна, при употребата на комплимент да бъде заплашено „негативното лице“ на адресата (по Браун и Левинсън 1978) поради импликатурата, съдържаща се в комплимента: „Оценявам нещо като положително, следователно желая да го притежавам“, и, от друга страна, неговото „позитивно лице“, тъй като, приемайки комплимента, адресатът може да се почувства задължен да девалвира обекта на положителна оценка.

Съпоставката между диалогови последователности от комплимент – отговор на комплимента в английски, полски и български позволяват да се открият съществени прилики, но и някои специфики на „българското говорене“ при употребата на комплиментите.

8. *Стоянова, Ю., Л. Трайкова. Феминизъм или сексизъм? Изразяване на пола и родова принадлежност в българския и немския език. Език и литература, LXIII (2010), кн. 3–4, 54–71.*

Статията анализира две противоречиви практики в назоваването на жени: диференцирано (посредством женскородови съществителни) и недиференцирано посредством мъжкородови форми с генерично значение (като проява на т.нар. маскулинизация). Съпоставянето на средствата за назоваване на жени в български и немски медии разкрива съществена разлика: докато в българските медии доминира маскулинизацията, като тази тенденция се усилва, в немските медии се използва почти безключително диференцираното назоваване. Обяснението преминава през дискутирането на две различни проявления на феминистки протест: българките търсят равнопоставяне чрез заличаване, неутрализиране на различията по пол, докато германките – чрез стремеж към „оразличаване“, който им позволява да излязат от „анонимността“ на маскулинизацията. Предлага се и второ, психолингвистично обяснение на противоположните тенденции в двата езика, основано върху структурни разлики между българския и немския език: в маркирането на рода при фамилните имена и в атрибутивната срещу предикативната фраза. Изказва се предположение, че широко използваната маскулинизация при назоваване на жени в съвременната българска практика може да се тълкува като несъзнаван стремеж към намаляване на твърде високата редувантност в маркирането на категорията род в българския език.

9. *Стоянова, Ю., Л. Трайкова. Пол и род в български и немски: Две лица на феминистки протест? – В: Език, морал, отговорност. Сборник в чест на 70-годишнината на проф. дфн Василка Радева. Съст. Д-р Вл. Миланов, д-р Н. Михайлова-Сталянова. Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2011, 154–184.*

Студията има за цел да съпостави на системно ниво основните начини, по които двата езика маркират рода във връзка с пола на назоваваните лица. Открояват се тенденциите, отразяващи отношението пол-род при назоваването на жени в съвременните български и немски медии, като се разкриват съществуващите различия. Обсъдени са някои аспекти от дискусията относно позицията на жената в съвременното общество и се търсят обяснения на разликите между медийните практики в България и Германия не само в социолингвистичен аспект, но и в психолингвистичен план.

10. *Стойнова, Ю. Нов поглед към „телеграфната“ реч в ранната онтогенеза: прозодични ограничения. Съпоставително езикознание*, 2010, кн. 1, 43 -59.

Статията разкрива сложните взаимоотношения между прозодия и граматика в ранната онтогенеза. Представени са данни от български казус (дете ранен говорител, овладяващо български език в монолингвална среда). Резултатите потвърждават хипотезата, че прозодичните ограничения действат както на граматическо, така и на лексикално равнище. В резултат от ограниченията се стига до фонологично адаптиране на многосричните думи и фрази към прозодичната структура на минималните думи. Това обяснява „телеграфното“ изпускане на граматически морфемии, които представят „разширения“ на моделите на минималните думи, и в същото време продуциране на онези морфемии, които съвпадат с моделите. Преодоляването на прозодичните ограничения, зададени от моделите на минималните думи, първоначално се осъществяват при лексикалните, а след това при фонетичните думи. По време на този процес (с продължителност около 4 месеца) овладяването на всяка нова прозодична структура служи като образец, който се запълва както от отделни лексикални единици, така и от комбинации между акцентогенна форма и прилежащите ѝ една или повече клитики. Наблюдаваните факти са проявления на универсални тенденции, които се осъществяват на фона на езиково специфични особености.

11. *Стойнова, Ю. Езиково осъзнаване: ранна онтогенеза. Българска реч*, Год. XV/2009, кн. 3, 43 – 58.

Върху данни от спонтанната речева продукция на български деца до 3-годишна възраст се описва и обсъжда развитието на метаезиковата функция – в съпоставка с развитието на тази функция при англезични деца.

12. *Стойнова, Ю. Преходи без граници: временни системи в онтогенезата на езика. – В: Преходи и граници. Transitions and Borders. Сборник доклади от XV годишна научна конференция на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (18–19 май 2009). Съставители проф. дфн Панайот Карагьозов и доц. дфн Юлияна Стойнова. Университетско изд. „Св. Климент Охридски“, 2009, 518–527.*

Цел на тази статия е да добави някои езиково специфични данни към дискусията относно временните системи в детското езиково развитие: разглежда се взаимовръзката между прозодичните ограничения на минималната дума и морфосинтактичните явления, познати в психолингвистичната литература под термина „телеграфна реч“. Установява се, че преодоляването на ограниченията, налагани от бимораичните и трохеичните структури, дава тласък и на развитието на граматиката.

13. *Stoyanova, J. Personal Deixis: The Early Stages. Публикувано в електронното сп. Littera-et-Lingua :*
<http://www.bgspeech.net/lilijournal/index.php/component/content/article/117-papers-autumn-2009/158-stoyanovaj-autumn-2009>

Цел на тази статия е да добави някои езиково специфични данни към дискусията относно развитието на самоназоваването и назоваването на адресата в ранната детска възраст. В първата част се представят и коментират в съпоставителен план (с оглед на българския език) езиковите средства на персоналния дейксис. Втората и третата част съдържат описание на три български казуса (деца на възраст между 1;4 и 2;9), които овладяват езиковите средства за самоназоваване и назоваване на адресата, следвайки различни индивидуални стратегии. Явлението, познато в литературата по психолингвистика като „преобръщане на местоименията”, се разглежда в светлината на българските данни.

14. *Стоянова, Ю. Фразова и изреченска координация в онтогенезата. Българска реч, 2009, кн. 1–2, 21–33.*

Статията проучва най-ранните стадии в онтогенезата на изреченската координация. Акцентът се поставя върху оформянето на когнитивната база, подготвяща езиковото развитие, като се анализират първичните прояви на детската логико-семантична компетенция относно връзката между координирани елементи в рамките на една или повече предикативни единици.

Емпиричният материал е ексцерпиран от спонтанната речева продукция на 5 деца на възраст между 1;2 и 2;9 години (собствен корпус на автора). Установява се, че развитието на фразовата и изреченската координация минава през няколко основни периода: още щом преодолеят еднословния стадий, децата започват да продуцират последователности от NP с екзистенциална семантика, в които предикацията е неексплицирана. Малко по-късно се появяват примери с експлицирани неглаголни или глаголни предикати, поясняващи координирани субекти в рамките на прости изречения. Следва постепенно разширяване на видовете координирани конструкции, които децата продуцират: еднородни преки и непреки обекти и адюнкти, еднородни сказуемни определения и сложни съчинени изречения. Ранната поява на субектна координация в българския корпус трябва да се търси в две насоки: когнитивна и формално-езикова. Когнитивната изисква разбиране от страна на детето, че дадено действие/събитие може да бъде приписано на повече от един субект. Това разбиране е основа на по-общото и по-фундаментално значение за количествено противопоставяне между единичност и множественост. Формално-езиковият аспект се проявява в съгласуването по число между единиците, изпълняващи главните изреченски функции – субект и предикат.

15. *Стоянова, Ю., Р. Йосифова. Между езика и жеста: пространствен и темпорален дейксис при незрящи деца и деца със зрително-моторни проблеми. В: Логопедия. VII национална конференция на НСЛБ: Екипна работа при пациенти с моторни дефицити. София, 6–8 март 2009. Сборник доклади. София, изд. „Ромел“, 2009, 135–142.*

Оригинално експериментално изследване на взаимоотношенията между трите типа дейксис (персонален, пространствен и темпорален), изразени вербално и невербално (жестово), при деца със зрително-моторни дефицити и незрящи деца в съпоставка с контролна група деца без зрителни проблеми – осъществено съвместно с логопеда Р. Йосифова и предприето за първи път върху български деца.

16. *Стоянова, Ю. Теоретичен модел на детското езиково развитие. – Предучилищно възпитание (Ранната възраст), 2009, кн. 3, 12–15.*

Представени са най-съществените теоретични направления в изследването на онтогенезата на езика: тези на универсализма, на конструктивизма и на функционализма. Детското езиково развитие е разгледано в теоретичния контекст на последните две направления. Универсалните стадии в овладяването на езика се обсъждат въз основа на данни от развитието на български деца. Цялостната картина на овладяването на българския език в ранна детска възраст (до 3 години) съдържа обобщение на конкретни изследвания на авторката от последните две десетилетия.

17. *Стоянова, Ю. Глаголната афиксация в онтогенеза. В: Езиковедски изследвания в чест на гл.-кор. Проф. Тодор Бояджиев, проф. д-р Венче Попова и проф. Петър Пашов. Съст. Б. Вълчев, И. Тишева, П. Осенова, Н. Сталянова, В. Миланов, В. Стоименова, Б. Радева. София, Университетско изд. "Св. Климент Охридски", 2009, 170–178.*

Статията разглежда двата най-ранни стадия в развитието на глаголната афиксация в спонтанната реч на три деца (на възраст от 1;4 до 2;9 години), овладяващи български език в монолингвална среда. През първия стадий се използват само непрефигирани глаголи. Елизията на префиксите корелира с по-общо отсъствие на граматически морфеми (предлози, частици, местоименни клитики, глагола „съм“ в сегашно време“, съюзи), характеризиращи т.нар. телеграфна реч. В същото време обаче децата използват някои суфигси: перфективирация суфигс **-н-** и деминутивния **-ка-**. През втория стадий от детското развитие изпускането на афигси постепенно се преодолява: в спонтанната реч на изследваните деца са регистрирани повечето перфективирация префигси и имперфективирация суфигси на българските глаголи. Така се потвърждава универсалната тенденция за предимството на постпозитивните спрямо препозитивните морфеми в процеса на овладяването на езика.

18. *Стоянова, Ю. Показателни местоимения и пространствен дейксис в ранната онтогенеза. Съпоставително езикознание, 2009, кн. 1, 74–89.*

Анализираят се български данни от овладяването на средствата за маркиране на пространствен дейксис – местоимения и местоименни наречия. Отчитат се универсални и езиково специфични аспекти в този процес. Следвайки универсални тенденции, българските деца започват да употребяват някои средства за маркиране на пространствения дейксис много рано – още в еднословния стадий от развитието си, при което немаркираните членове на опозицията проксималност–дисталност се появяват по-рано от маркираните.

Езиково специфични са временните системи в лингвистичната компетентност на българските деца, в които например някои дейктични средства се използват в нестандартни значения, наблюдава се струпване на (взаимно изключващи се) дейктични знаци с изясняваща функция и т.н. Тези явления се описват и дискутират за първи път в българската лингвистика.

19. *Стоянова, Ю. Самоназоваване и персонален дейксис в ранната детска възраст. В: Bulgaristica – Studia et Argumenta. Festschrift für Ruselina Nitsolova zum 65. Geburtstag. Hrsg. von S. Comati. (Band 151 - Specimina Philologiae Slavicae). München, Otto Sagner, 2008, 523–532.*

Статията разглежда в съпоставителен план ранните стадии от овладяването на езиковите средства за самоназоваване като част от сложната система на персоналния дейксис. Българският език, който позволява елизията на личните местоимения в субектна позиция, маркира лицето посредством глаголните окончания за лице. Това обяснява факта, че в своето езиково развитие българските деца преминават през домостоименен стадий, в който се самоназовават с глаголни форми, маркирани за 1 л. едн.ч. или свръхгенерализирано 3 л. ед.ч. Подобна езикова стратегия се наблюдава в други славянски езици (сръбски, хърватски, полски), в романски (испански, италиански) и т.н. Стадиите, през които българските деца преминават в процеса на овладяване на дейктичните средства за самоназоваване са свързани, от една страна, с универсални тенденции, от друга – с езиково специфични и индивидуални особености. Същото се отнася и за временните дейктични системи във вербалната продукция на изследваните български деца, които включват различни видове формални и прагматични свръхгенерализации.

20. *Stoyanova, J. R. Yakimova. Adult-Child Interaction and the Acquisition of the Bulgarian Verbal Aspect by Children with SLI. (в съавт. с Р. Якимова), В: Psycholinguistic studies. Papers in honour of Prof. Dr. Tatiana Slama-Cazaku. Collected and edited by: P. Ilieva-Baltova, Kr. Petrova. Sofia, 2007, 237–249.*

Употребата на глаголни форми в диалог между възрастни и деца се разглежда от перспективата на „споделената гледна точка“. В процеса на своето езиково развитие децата използват употребените от възрастния темпорално-аспектуални характеристики като „ориентир“ при избора на видовременни маркери в своето собствено изказване. В експеримент с група деца с диагностицирано специфично езиково нарушение и контролна група с типично развиващи се деца на възраст 4-6-години се установява, че първите използват в значимо по-ниска степен диалогичния контекст, зададен от възрастните, като „опора“ при избора на темпорално-аспектуални характеристики в своите изказвания. Подобно изследване, осъществено съвместно с логопеда Р. Якимова, се предприема за първи път.

21. *Stoyanova, J. Prosodic structure in one-word Bulgarian words. Балканско езикознание, 2007, кн. 2–3, 191–202.*

Еднословният стадий в развитието на български деца (на възраст от 1;2 до 2;2) е описан и анализиран от гледна точка на хипотезата за прозодичните ограничения, възникнала при прилагане на теорията на оптималността към онтогенезата на езика. Данните потвърждават очакванията, че еднословният стадий е подчинен на ограниченията на минималната дума, като за българските деца са типични бимораичните и трохеичните структурни модели, а се избягват ямбичните и мономораичните (които например са относително чести в еднословната вербална продукция на френските деца).

22. *Стоянова, Ю. Прозодична структура на ранните детски изказвания. Съпоставително езикознание, 2007, кн. 3, 65 – 80.*

Статията представя някои универсални и езиково специфични характеристики на прозодичните думи в еднословния стадий на детското езиково развитие. Описанията и анализите са организирани около разбирането за структурата на минималната дума, която съдържа само една двоична стъпка:

бимораична или трохеична. Резултатите показват, че звуковите последователности в еднословния стадий от развитието на изследваните български деца следват тези универсални структурни типове, като в същото време отразяват някои прозодични особености на българския език: трохеичната стъпка доминира над ямбичната, бимораичната – над мономораичната, при което многосричните думи се съкращават до някой от описаните прозодични модели.

23. *Стоянова, Ю. Функции на деминутивите в общуването между възрастни и деца. В: Litera scripta manet. Юбилеен сборник по случай 65-годишнината на проф. Василка Радева. Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, 2005, 804–820.*

Статията си поставя за цел да разкрие семантиката и функцията на българските деминутиви като част от дискурса, създаван в комуникацията между възрастни и деца. Експерименталният материал е ексцерпиран от диалози между три деца на възраст между 1;2 и 2;5 и техните майки. Описана е деривацията на българските деминутиви и отношението ѝ към маркирането на рода. Българските данни относно употребата на симплиция срещу деминутиви се анализират с цел тестване на хипотезата, популярна в съвременната психолингвистика (Кемпе и кол. 2001, 2003, 2005), според която деминутивите в речта на възрастните към децата улеснява овладяването на именната морфология. Резултатите показват несъстоятелността на хипотезата: деминутивите, чиято деривация е свързана с повишаване на морфологичната прозрачност при маркирането на рода на съществителните, се срещат с маргинална честота в общуването между възрастни и деца.

24. *Stoyanova, J. Diminutives in the early adult-child communication: do they promote language development? In: Bokus, Barbara (ed.). Studies in the psychology of child language. In Honor of Grace Wales Shugar. Warszawa, Matrix, 2005, 85–101.*
Публикувано също в: *The VIIIth International Conference Cognitive Modeling in Linguistics. Proceedings, v. 1. Moscow –Varna, September 4 – 11, 2005.*

Проведено е експериментално изследване на деминутивите, използвани в общуването между български деца и възрастни от близкото им обкръжение. Резултатите от това изследване са включени в широка дискусия, която доказва несъстоятелността на изказаната в англезичната литература хипотеза (Кемпе и кол. 2001, 2003, 2005), че функцията на деминутивите в речта на възрастните към децата е да служи за „регулаизиране” на нерегулярните родови парадигми при съществителните.

Авторката защитава тезата, че обяснението на високият процент на деминутиви в комуникацията възрастен-дете трябва да се търси в тяхната формална, семантична и прагматична специфика: при деривацията им промяната в морфемната структура на думата, която в някои случаи е придружена и с промяна на граматическия род, води до минимална промяна в лексикалната семантика (добавяне на емоционално-афективния компонент умалителност-гальовност). Като предлагат на децата множество деминутиви, възрастните ги приобщават към един от основните принципи за изграждане на езиковата структура във флективните езици. Тъй като варирането на семантиката при деминутивите по отношение на техните неумалени корелати е минимално, децата могат да експериментират с деминутивните суфикси с по-малко рискове за грешки, отколкото в останалите случаи на прилагане на словообразователни модели.

25. *Stoyanova, J. Between Adults, Siblings, and Teddy-Bears: How Bulgarian Children Acquire Personal Deixis? – Psychology of Language and Communication, 2005, Vol. 9, No 2, 13–42.*

Анализиран са стадиите в овладяването на персоналния дейксис от български деца (в съпоставка с полски, английски и други езици). Подчертава се съществуването на начален, домостоименен стадий, в който българските деца (както и полските) маркират комуникативните роли само посредством глаголните окончания. Такъв стадий не е отбелязан в литературата по психолингвистика поради факта, че е доминирана от изследванията върху английски език, а това влияе и върху описанието на езици като испански, италиански и немски, в които глаголните парадигми варират по лице.

В критически план подробно се дискутират временните стратегии в овладяването на персоналния дейксис: свръхгенерализирането на второто лице за самоназоваване и на третото лице за самоназоваване и назоваване на адресата, като авторката обосновава се разграничава от някои широко разпространени в литературата по психолингвистика становища по тези въпроси.

26. *Стоянова, Ю. Детската креативност и овладяването на българския език. – Език и литература, 2005, кн. 1-2, стр. 247–267.*

Въз основа на данни от собствени проучвания на български деца се анализират и дискутират в лингвистичен, психолингвистичен и комуникативно-прагматичен план проявите на творческо отношение на децата към езика, които обединяват явления от различен порядък: свръхгенерализирани форми, детски оказионализми, пренасяне на значения и т.н. Психолингвистичният и социопрагматичният аспект към тази проблематика има приносен характер.

27. *Стоянова, Ю. Граматичност и/или аграматичност на българската разговорна реч. В: Българистични студии. Отг. ред. Василка радева, съст. Й. Холевич и К. Риков. Университетско изд. „Св. Климент Охридски“, София, 2004, стр. 51 – 59.*

Описва се един практически неизследван тип изречения, употребявани в устната комуникация (напр. „Усещам, че имам голям късмет съм извадила с тоя бизнес“), които нарушават граматическата норма (без отношение към кодификацията). Проведен е пилотен експеримент за оценка на 4 структурни типа подобни аграматични изречения от 20 носители на български език като роден по тристепенна скала за правилност. Резултатите показват, че докато при спонтанното произнасяне на изследваните структурни типове аграматични изречения комуникантите не ги възприемат като отклоняващи се, в ситуация на експлицитна оценка българите ги отчитат като неправилни. Описаното явление показва как в разговорната реч се проявяват две проитвоположни тенденции: към увеличаване на редунантността чрез различни видове повторения и репризи, и към намаляването ѝ посредством аграматична елизия.

28. *Stojanova, J. Politeness in Adult-Child Communication: Requests for Action. – В: Litora Psycholinguistica. Сборник, посветен на юбилея на доц. д-р Пенка Илиева-Балтова. София, Сема РИ, 2002, стр. 43–49.*

Описанието на употребата на български езикови средства за изразяване на учтивост в общуването между възрастни и деца разкрива специфични отклонения от условията за успешна употреба на съответния тип речеви актове. Установява се, че тези отклонения могат да бъдат по-адекватно обяснени от перспективата на българската социокултурна специфика, отколкото в рамките на тенденциите, характерни за комуникацията между възрастни и деца.

29. *Стоянова, Ю. Комплиментите в български, английски и полски. В: Проблеми на Социолингвистиката VII. Билингвизъм и диглосия – съвременни проблеми. Материали от Седмата международна конференция по социолингвистика София, 22-24 септември 2000. София, Международно социолингвистично д-во, 2002, 27–32.*

Цел на това изследване е да проучи диалоговите последователности от „комплимент – отговор на комплимент“ върху български материал, записан от авторката, като го съпостави с литературни данни относно английски (британски, американски и южноафрикански) и полски език. Теоретичната рамка на анализите на комплиментите е от перспективата на конверсационния анализ, като се описват условията за тяхната успешна употреба на комплиментите и преференциалната организация на диалозите, в които са включени. Съпоставката между диалогови последователности от комплимент – отговор на комплимент в английски, полски и български откроява редица специфични особености на „българското говорене“ при употребата на комплиментите.

30. *Стоянова, Ю. Ранните детски изказвания между прагматика, семантика и граматика. В: Език: История и съвременност. Шумен: Университетско изд. „Епископ Константин Преславски“, 2002, 317–327.*

Върху български езикови данни се подема дискусията относно взаимодействието между прагматични, семантични и формални характеристики на еднословните изказвания, водена в съвременната психолингвистика. Разкриват се едни от най-ранните показатели на езикова специфика при използваните вербални средства – например в кодирането на динамични аспекти на ситуацията, при което се установява, че българските еднословни изказвания съдържат глаголи, а английските и немските – глаголни частици или делими предлози.

Установява се, че в стадия на еднословните изказвания, използвани от българските деца, се появява първото морфологично противопоставяне – между общата форма на съществителни и тяхната звателна форма. Тази морфологична опозиция кодира прагматична функция, свързана с различаване на комуникативната роля на адресата от ролята на неадресата.

31. *Стоянова, Ю. Между прагматиката и социолингвистиката: конверсационен анализ. В: Българският език през XX век (под съст. На В. Радева). София, Акад. изд. „Проф. Марин Дринов“ и „Пенсофт“, 2001, 342 – 346.*

Теоретичните основи на тази непопулярна у нас теория, възникнала в рамките на етнометодологията (Сакс, Щеглов и Джеферсън; Левинсън и др.), са изложени накратко и илюстрирани чрез български езиков материал.

32. *Стоянова, Ю. Универсална граматика, междинен език и овладяване на български детерминатори. В: Обучение без граници. Език и култура. Материали върху електронен носител (CD) от Международната научна конференция, София, 15-17 ноември 2001, стр. 258–277.*

Проведено е експериментално проучване на характера на грешките при някои начини на изразяване на категорията определеност в междинния български език на испанофони. Грешките при испанофони са допълнени с аналогични грешки от междинния български език на лица с други изходни езици: руски, полски, чешки, английски, немски, италиански. В анализа и дискусиите се разкрива съотношението между универсални тенденции и родноезиков пренос.

33. *Stojanova, J. Emergence of verbal aspect in Bulgarian child language. In: Sprachkontakt, Transfer, Spracherwerb. Wissenschaftliche Beiträge (1986-1991). Hrsg. von Ruska Simeonova & Andrei Danchev. Sofia 2000, Universitätsverl. „St. Kliment Ohridski“, pp. 167–181.*

Разгледана е връзката между процеса на овладяване на аспекта, от една страна, и когнитивните, лингвистичните и прозодичните характеристики на вторичните перфективи и имперфективи, от друга.

Предлага се езиково специфичен модел за овладяване на формите за вид и време на българския глагол от деца до тригодишна възраст, съпоставен с подобни модели (по литературни данни) за други езици (полски, английски). Изразено е личното становище на авторката по твърде дискутирания в чуждата литература въпрос за взаимната зависимост на аспектиалните, темпоралните и модалните значения в детските езици.

34. *Стоянова, Ю. За гледната точка в наративния дискурс. – В: Критика, год. 1, кн. 2-4, 2000, стр. 54–65.*

Като се изхожда от разбирането за „епистемичен“ песимизъм (термин, въведен от авторката) и преодоляването му, се анализира йерархията между съзнания (на автора, разказвача и персонажите) в наративни текстове (използван е основно романът „Осъдени души“ на Д. Димов). Предполага се, че на макроравнище наративният текст е изграден от кореферентни съзнания. Дълбинните отношения между съзнанията се описват чрез понятията за субординация и координация, а за текстови маркери на тези отношения се приемат модалността и дейкисът.

Анализите на романа „Осъдени души“ установяват функцията, която изпълняват дълбинните отношения между съзнанията в него. Романът е изграден около два центъра на субективност. В първата част ролята на йерархически надредно изпълнява съзнанието на Луис Ромеро, докато съзнанието на Фани Хорн е в подчинена позиция; във втората част съзнанието на Фани се превръща в йерархически надредно спрямо това на Рикардо де Ередиа. Вследствие на така изразената психологическа „гледна точка“ читателят възприема двата централни образа като неравностойни: Фани е „прозрачна“, „ясна“, „мотивирана“, „изчерпана“; Ередиа е „неуловим“, „тайнствен“, „мистичен“, „неизчерпан“. Подобен анализ в парадигмата на „гледната точка“ се предприема за първи път у нас.

35. *Стоянова, Ю. Върху онтогенезата на категорията „определеност“ в съвременния български книжовен език. В: Едно поколение български езиковеди (под ред. на*

Й. Тишева и Г. Колев). София, Унив. изд. „Св. Кл. Охридски“, 2000, стр. 99–107.

Представен е анализ на морфологични, прагматични и психолингвистични аспекти в овладяването на определителния член от български деца, като се подчертават езиково специфични и универсални тенденции в онтогенезата на категорията определеност. Подобно изследване върху български език се предприема за първи път.

Публикувани рецензии, годишници, предговори:

1. **За психолингвистиката** в този брой. Предговор към *Отвъд психология и лингвистика: психолингвистика*. – *Littera et Lingua*, Пролет 2011: <http://www.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/>
2. **Софийският университет** – център за трансгранични българистични изследвания (в съавт. с П. Карагьозов и Р. Божанкова). – В: *Българският език и литература в славянски и в неславянски контекст*, Сегед: Ятепрес, 2011, 253–258.
3. **Предговор** към: Михайлова-Сталянова, Надежда. *Verba percipiendi* в българския и полския език. София, Унив. Изд. „Св. Климент Охридски“, 2011, 7–9.
4. **Енчо Герганов** – учен и преподавател със сърце. В: *Психология и лингвистика. Сборник статии в чест на проф. Енчо Герганов*. Съст. Доц. дфн Ю. Стоянова и доц. дпн Хр. Кючуков. София: Просвета, 2011, 7–19.
5. **Предговор** към Ефтимова, Андреана. *Винаги малко повече. Наречия за количество и време в обучението по български език като чужд*. София, Унив. Изд. „Св. Климент Охридски“, 2010.
6. **Добрева**, Елка. *Толерантност, нетолерантност и нулева толерантност в съвременния българския печат (критически лингвосомиотичен анализ)*. В. Търново, „Фабер“, 2009. – *Съпоставително езикознание*, 2010, кн. 2.
7. **В помощ** на теорията и практиката: „Честотен речник на използваната лексика в учебниците за първи клас (Съст. Ст. Здравкова, Е. Евгениева)“, София, 2008. – *Език и литература*, LXII (2009), кн. 3–4, стр. 205–206.
8. **Преходи и граници** – годишна конференция на Факултета по славянски филологии при СУ „Св. Климент Охридски“. – *Българистика*, 18/2009, 60–64.
9. **Савелина** Банова. Граматическата категория род: параметри и реализации. София, „Веда Словена“, 2007. – *Съпоставително езикознание* 2011, кн. 1, 105–108.
10. **Savelina** Banova. *The Bulgarian Verb. Practical Reference Book for Foreigners*. (Second enlarged edition). Sofia, „Dr Ivan Bogorov“, 2005, 212 pp. – *Съпоставително езикознание*, XXXI, 2006, кн. 3, 154–156.
11. **Най-сериозно** за игрите: Илка Любенова. Възможности на ранното чуждоезиково обучение (английски и руски). София, Университетско изд. „Св. Климент Охридски“. – *Българска реч*, Год. XI/ 2005, кн. 2, 70–73.
12. **Професор** Роланд Марти. – *Българска реч*, 2003, кн. 3, стр. 13–14.
13. **Велка** Попова. Психолингвистика на развитието. Шумен, Университетско изд. „Еп. Константин Преславски“, 2000. – *Съпоставително езикознание*, 2003, кн. 1, стр. 117–121.
14. **Енчо Герганов** на шейсет години. *Съпоставително езикознание*, 1999, кн. 4, с. 139–143.

Съставителство:

1. **Ранно** детско развитие. Доклади от Националната конференция с международно участие, организирана от Терапевтичен и обучителен център „Пумпелина“ и център „Съвременни родители“ (под ред. На проф. д-р Т. Стоицова, доц. дфн **Ю. Стоянова**, доц. д-р С. Цветанска и доц. д-р Ю. Цветански). София, 2011: Спийднет БГ ООД, 230.
2. **Littera et Lingua**. Електронно списание за хуманитаристика. Пролет 2011. <http://www.slav.uni-sofia.bg/LiliJournal/index.html>
3. **Психология** и лингвистика. Сборник статии в чест на проф. Енчо Герганов. Съст. доц. дфн Ю. Стоянова и доц. дпн Хр. Кючуков. София: Просвета, 2011, 487.
4. **Преходи** и граници. Transitions and Borders. Сборник доклади от XV годишна научна конференция на Факултета по славянски филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (18–19 май 2009). *Съставители* проф. дфн Панайот Карагъзов, доц. дфн Юлияна Стоянова. Университетско изд. „Св. Климент Охридски“, 2009, 571 стр.
5. **Litera scripta manet**. Юбилеен сборник по случай 65-годишнината на проф. Василка Радева. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2005.

Доклади, изнесени на международни и национални научни форуми:

1. **Събитието** в началото. Доклад на Годишната конференция на ФСлФ „Събитие и безсмъртие“, София, 13-14 май 2011.
2. **Общуване** с деца: митове и реалност. Пленарен доклад на Националната конференцията „Ранно детско развитие“. София, 13-15 май 2011.
3. **Проф. В. Радева** на 70 години. Национална конференция „ЕЗИК, МОРАЛ, ОТГОВОРНОСТ“. София, 2010.
4. **Металингвистично** осъзнаване: ранна онтогенеза. Доклад на Конференцията, посветена на 150-годишнината от рождението на акад. Ал. Теодоров-Балан. София, октомври 2009.
5. **Bulgarische Standardsprache und umgangssprachliche Elemente im Fremdsprachenunterricht**. 44. Linguistisches Kolloquium Globalisierung - Interkulturelle Kommunikation – Sprache. Sofia, 09.09. – 12.09.2009 Neue Bulgarische Universität.
6. **Между** езика и жеста: пространствен и темпорален дейксис при незрящи деца и деца със зрително-моторни проблеми (в съавт. с Р. Йосифова). Доклад на Националната конференция на националното сдружение на логопедите в България. София, 6–7 март, 2009.
7. **Софийският** университет – център за трансгранични българистични изследвания (в съавт. с П. Карагъзов и Р. Божанкова). Доклад на Международната конференция „Българският език и литература в славянски и в неславянски контекст“, Сегед, 28–29 май, 2009.
8. **Преходи** без граници: временни системи в онтогенезата на езика. Доклад на Славистичната конференция с международно участие „Преходи и граници“, София, 18–19 май 2009.
9. **Реч и мисъл** в наративния дискурс: уточняване, коригиране, заместване на смисъла. Доклад на 12 ранноесенна школа по семиотика „Семиотика, образ и разказ“, Созопол, 11–18 септември 2006.
10. **Речта** на възрастните към децата като обект на психолингвистиката и социолингвистиката. Доклад на V национална конференция по логопедия „Европейски стандарти в логопедията“. Балчик, 21 – 24 септември 2006.
11. **(На)казващата** функция на мълчанието. Доклад на Пролетната школа по семиотика (в съавт. със С. Стойчева). София, 19 – 21 май, 2006.

12. **Тези** тъй опасни комплименти. Доклад на Пролетната школа по семиотика, НБУ, София, 19 – 21 май, 2006.
13. **Глаголната** афиксация в онтогенеза. Доклад на Юбилейната конференция на Факултета по славянски филологии в чест на чл.- кор. проф. д-р Т. Бояджиев, проф. д-р В. Попова и проф. П. Пашов. София, 12 – 13 май 2006.
14. **Diminutives** in the early adult-child communication: do they promote language development? Paper presented at the VIIIth International Conference Cognitive Modeling in Linguistics. Varna, September 4 – 14, 2005.
15. **Adult-Child** Interaction and the Acquisition of the Bulgarian Verbal Aspect by Children with SLI. Paper to be presented at the Xth Meeting of the International Association for the Study of Child Language. July 25 – 29, 2005, Berlin.
16. **Българската** разговорна реч – граматична и/или аграматична. Доклад на Международния колоквиум по българистика по случай 40 години летен семинар на тема: „Софийският университет – международен център по българистика“. София, Баня 22 – 26 юли 2002 г.
17. **Димитър** Димов и Мигел де Унамуно – съвместен прочит като прочит на съвместимости. Доклад на Седмите славистичните четения, организирани от ФСлФ на СУ „Св. Кл. Охридски“, София, април, 2002.
18. **Универсална** граматика, междинен език и овладяване на български детерминатори. Доклад на международната конференция „Обучение без граници“, София, 15-17 ноември 2001
19. **Ранните** детски изказвания между прагматиката, семантиката и граматиката. Доклад на Юбилейната научна конференция по случай 30-години Шуменски университет. Шумен, 30.10. – 1.11. 2001.
20. **Универсални** и езиково специфични аспекти в ранните детски изказвания. Доклад на III международна конференция на тема „Нови тенденции в езиковото обучение на децата с малцинствен произход“. Варна, 27 – 29.09.2001.
21. **Овладяването** на езика – уравнение с три неизвестни. Пленарен доклад на III международна конференция на тема „Нови тенденции в езиковото обучение на децата с малцинствен произход“. Варна, 27 – 29.09.2001.
22. **Предложение** за модел на текстов анализ. Доклад на Международната конференция „Изучаване на славянски езици и литератури на прага на новия век“. Познан, 1-2 юни, 2000.
23. **Комплиментите** в български, английски и полски. Доклад на Седмата международна конференция по социолингвистика на тема „Билингвизъм и диглосия – съвременни проблеми“. София, 22-24 септ. 2000.
24. **Requesting** in Bulgarian adult-child communication. Paper presented at the VIIIth International Congress for the Study of Child Language, 12 – 16 July 1999, San Sebastian.
35. **Между прагматиката** и социолингвистиката – конверзационен анализ. Доклад на Националната конференция „Българският език през XX век“, организирана в памет на проф. д-р Стойко Стойков и по случай издаването на I том на „Български диалектен атлас“. 3- 4 декември 1999, София.
36. **Gesprächsanalyse** von der Entwicklungsperspektive. Vortrag auf dem VI. Deutschen Slavistentag vom 5. bis 8. Oktober 1994 an der Universität Leipzig.

Преводи:

1. **Роланд Марти**. Славянските стандартни езици на Югоизточна Европа в миналото, настоящето – и бъдещето. – *Българска реч*, 2003, кн. 3, стр. 5 – 12.

2. **Герхард Хаас.** Модерни съдържания и форми на разказ в детската и юношеската фантастика (фантастична литература). Литературата, 2 (12), 2001, 116 – 137.
3. **Доротее Гелхарт.** Абсурдното в Йордан Радичковата „Лазарица“. – *Литературата*, 1997.

Научен рецензент на следните издания:

1. **Ефтимова, А.** Винаги малко повече. Наречия за количество и време в обучението по български език като чужд. София, Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 2010.
2. **Вогиндрукас, И. – D. Sherratt.** Ръководство за възпитание на деца с дифузни смущения в развитието.
3. **Йосифова, Р.** Мълчанието. Представи и нагласи към невербалната комуникация при българи. София, РЦЛ, 2008.
4. **Банова, С.** Граматическата категория род: параметри и реализации. София, „Веда Словена“, 2007.
5. **Тодорова, Е.** Диагностика на езиков дефицит при дислексия. Част I и II. София, ЛЦ Ромел, 2005.
6. **Банова, С.** Българският глагол. Второ преработено и допълнено издание. София, Изд. „Д-р Иван Богоров“, 2005.
7. **Петрова, Ст. и кол.** Учете български език. Второ преработено издание. Ниво 2б. София, 2005.
8. **Петрова, Ст. и кол.** Учете български език. Второ преработено издание. Ниво 1 и 2а. София, 2004.
9. **Якимова, Р.** Нарушения на четенето. Практическо ръководство за корекция. Част 1 и 2. София, ЛЦ Ромел, 2004.
10. **Огнянова, Н. и кол.** Буквар. 1. клас. София: Даниела Убенова, 2002.
11. **Банова, С.** Императивът в българския език като чужд. Синтетични форми. София, 2001.
12. **Попова, В.** Психолингвистика на развитието. Шумен, 2000.
13. **Кючуков, Хр. и кол.** Ромски буквар. Пловдив, Зефир, 1992.
14. **Петрова, Ст. и кол.** Учете български език. София, 1992.

Работа по проекти (национални):

- „Ранно детско развитие“ – осъществен от Министерството на здравеопазването с финансовата подкрепа на УНИЦЕФ, Национален консултант в областта на ЕCD (15.09.2008 – 15.12.2009)
- „Университетски център за трансгранични българистични изследвания“ – проект към фонд „Научни изследвания“ (2009-1011)
- „Нова лексика в българския и чешкия език, свързана с Европейския съюз“ – ръководител на проект към НИД, СУ „Св. Климент Охридски“ (2009)
- „Преходи и граници“ – ръководител на проект към НИД, СУ „Св. Климент Охридски“ (2009)
- „Нова лексика в българския и чешкия език, свързана с Европейския съюз“ – ръководител на проект към НИД, СУ „Св. Климент Охридски“ (2009)
- „Изследване върху появата на сложно изречение в онтогенезата на българския език“ – ръководител на проект към НИД, „Св. Климент Охридски“ (2010)

Участие с рецензии за процедури по избора на „доктор“, „доктор на науките“, „доцент“ и „професор“:

За научната и образователна степен „доктор“:

1. Мария Нати́на „Изследване на металингвистичното осъзнаване във връзка с подготовката на децата за ограмотяване“ (1999)
2. Екатерина Тодорова: „Реализация на морфологичната езикова способност за изразяване на множествено число на съществителните имена при деца с дислексия“ (2005)
3. Илияна Гаравалова: „Школата на натуралната морфология и българската морфологическа система“ (2001 г.)
4. Марина Джонова (2002)
5. Велка Попова „Лингвистични и когнитивни аспекти на синтактичната компетенция на българските деца“
6. Мария Проикова-Али: „Медийният образ на Другия – лингвистични аспекти“ (2007)
7. Лиляна Йотова: „Някои психолингвистични характеристики на механизма на грешките при семантизация на руски думи от българи“ (2006)

Рецензии за избор на „Доктор на НБУ“:

8. Росица Якимова “Метатомуникативните представи и нагласи към невербалната комуникация при българи” (2006 г.)
9. Theodora Papadopoulou. The concept of ‘prototype’ and ‘family resemblance’ in cognitive semantics (an experimental study) (2009 г.).

Участие в жури по процедура записъждане на научната и образователна степен „Доктор“ според новоприетия Закон за развитието на академичния състав в Р. България:

10. Катерина Щерева „Развитие на фонологичното осъзнаване и бързото назоваване при деца, носители на българския език“ (2011 г.)

Рецензии за избор на „Доцент“

- по 05.04.11 „Общо и сравнително езикознание (психолингвистика)“ с единствен кандидат д-р Велка Попова (2006)
- по научната специалност 05.04.18 „Славянски езици (съвременен руски език – семантика и прагматика)“ с единствен кандидат д-р Силвия Петкова (2009).

Рецензия за избор на „Доктор на науките“

- Елка Добрева „Нетолерантност и нулева толерантност (критически лингвосемиотичен анализ на дискурса по материали от българския печат)“ (2007)

Рецензия за избор на „професор“:

- по научната специалност 05.04.11 „Общо и сравнително езикознание“ с единствен кандидат доц. дфн Елка Добрева (2009)